

[FINESTRA AL MÓN] El Llac Victòria: lliçons d'insostenibilitat

Albert Punsola (/autor/albert-punsola-44)

30/01/2006

La majestàtica visió del llac més gran de l'Àfrica, descobert als ulls occidentals el 1858, va influir de ben segur en el seu bateig amb el nom de la sobirana de l'Imperi Britànic. Font del riu Nil, el Llac Victòria ocupa més de 68.000 Km² -dues Catalunyaes. Té uns 300 km de longitud i entre 200 i 350 km d'amplada són dimensions considerables i expliquen la influència que té el llac en una regió riberenca on conflueixen tres estats -Tanzània, Kènia i Uganda. El seu interès ecològic indubtable degut a la biodiversitat però l'econòmic no és menor: 30 milions de persones viuen de la seva riquesa o, dit d'una altra manera, un terç de la suma de la població de Tanzània, Kènia i Uganda. No cal ser alarmista per imaginar que si el Llac Victòria continua degradant-se, com està passant en els darrers anys, la humanitat haurà d'afrontar un nou desastre humanitari de gran magnitud a l'Àfrica, un continent pel qual es reclama atenció des de moltes instàncies, però que en realitat no interessa gaire a l'opinió pública, més enllà d'esdeveniments puntuals.

Espècies convidades La incertesa actual que viu el Llac Victòria es va començar a gestar als anys 50 quan la perca del Nil va ser introduïda en el llac Kioga i, un temps després, es va trobar al Victòria. La seva presència va ser encoratjada des de l'inici, tot i així fins a finals dels anys 70 representava encara un petit percentatge --menys del 5%-- del total de les captures. Aleshores, en relativament poc temps, la perca del Nil va anar adquirint importància i a principis dels anys 90 havia arribat a constituir el 60% de les captures. La idea rera el foment d'aquesta espècie era incrementar la productivitat pesquera però els efectes sobre les desenes i desenes d'espècies endèmiques del llac van ser devastadors ja que es van produir nombroses extincions. El jacint d'aigua --planta originària de l'Amazònia-- va entrar de manera similar a la perca del Nil. Primer va ser vista en llacs propers i després --cap a finals dels anys 80-- al Llac Victòria, especialment al costat ugandès. La seva proliferació va ser enorme i va tenir efectes notables en la davallada del nombre de peixos, en reduir l'oxigen i els nutrients. Cal tenir en compte que, tot i la seva grandària, el Llac Victòria és poc profund i que té un volum d'aigua inferior al d'altres llacs més petits; els indrets de més fondària arriben solament als 80 metres. Algunes agrupacions del jacint d'aigua havien arribat a 1.000 Ha d'extensió-- dificultaven la navegació tant de pesca com de transport de mercaderies i passatgers. També va interferir en els aprofitaments hidroelèctrics.

Reptes inajornables Mentre el combat contra l'espècie vegetal sembla ben enfocat amb l'ús de mitjans mecànics i químics, el problema de la perca del Nil persisteix (més informació en [aquest](http://sostenible.cat/node/103766) (http://sostenible.cat/node/103766) article de Ramon Folch). Ha arribat a constituir el 80% de la biomassa, si bé en els darrers anys el seu volum ha començat a minvar per causa de l'increment de la sobreexplotació pesquera, tal com ha posat en relleu l'estudi Mitigation of Environmental Problems in Lake Victoria.. que es pot llegir complet a [aquí](http://www.giwa.net) (http://www.giwa.net) i on es parla obertament d'explotació insostenible de les pesqueries. Anys enrera les captures es diversificaven en moltes espècies. Ara es limiten bàsicament a tres, on la perca del Nil hi té un paper central. Al mateix temps s'ha incrementat el nombre de pescadors i han millorat les tècniques de captura. Hi ha forts interessos perquè el volum de captures no decaigui. La pesca dona vida a nombroses plantes agroalimentàries situades a la riba del llac. La primera d'elles va establir-se el 1970 però va ser 20 anys després quan va començar la indústria de forma massiva tot coincidint amb l'entrada de la producció del Llac Victòria en els circuits del comerç internacional. Avui el seu peix es pot trobar a Nord-Amèrica, Austràlia, el Japó i a la Unió Europea, incloent-hi els nostres mercats municipals i grans superfícies. La globalització ha portat més població a la vora del llac i més empreses. Ha portat també més benestar? La resposta no pot ser afirmativa. Irònicament, i tristament, la població riberenca presenta importants deficiències en la seva nutrició, especialment de proteïna. Les diferències socials han crescut i els pescadors locals que han volgut mantenir els sistemes tradicionals han estat escombrats per la nova economia. Molts d'ells han passat a incorporar-se a les fàbriques com a mà d'obra barata i el seu poder adquisitiu només els permet comprar les deixalles del peix, després de la seva preparació per al mercat. Dèiem més amunt que el nombre de persones que viu al voltant del Llac representa un terç de la població total dels tres estats riberencs, però un altre fet destacable és que també representa un terç de la suma dels seus productes nacionals bruts. La maquinària econòmica no es pot aturar perquè la catàstrofe seria immediata i de gran abast. Ara bé, la catàstrofe arribarà, més tard o més d'hora, si no es posa remei a la sobreexplotació que ve acompanyada de males pràctiques per part d'alguns pescadors. Tot i que hem fixat la nostra atenció en les pesqueries, és important considerar altres problemes afegits com són la contaminació de les aigües per vessaments de deixalles, aigües residuals urbanes, residus industrials --sobretot metalls pesants-- que són possibles pels baixos estàndards ambientals de Tanzània, Kènia i Uganda.

Acció i insuficiències Tanmateix, els tres països van ser capaços a principis dels anys de 90 d'endegar plans nacionals de resposta a la situació i el 1994 de posar-se d'acord el [Projecte de Gestió Ambiental del Llac Victòria](http://www.thegef.org/Outreach/outreach-Publications/Project_factsheet/Africa-lake-8-iv-wb-eng-ld.pdf) (http://www.thegef.org/Outreach/outreach-Publications/Project_factsheet/Africa-lake-8-iv-wb-eng-ld.pdf). El projecte es va desplegar des del juliol de 1997 fins al 2002 però representa només una primera fase d'una estratègia a llarg termini finançada pels governs de Tanzània, Kènia i Uganda i per la [International Development Association](http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/IDA/0,,menuPK:83991~pagePK:118644~piPK:51236156~theSitePK:73154,00.html) (http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/IDA/0,,menuPK:83991~pagePK:118644~piPK:51236156~theSitePK:73154,00.html), una associació que forma part del sistema del Banc Mundial i que es caracteritza per préstecs sense interès pels països més pobres. L'objectiu és revertir la situació de degradació ambiental del Llac Victòria amb programes específics adreçats a la biodiversitat, la qualitat de l'aigua i a la gestió local dels residus. En alguns d'aquests àmbits també ha participat l'[Agència de les Nacions Unides per al Medi Ambient](http://www.unep.org) (http://www.unep.org). Precisament aquesta agència va presentar, coincidint amb la conferència mundial de llacs a Nairobi a finals del 2005, un Atlas dels Llacs Africans fet per satèl·lit on es compara l'estat actual d'aquests indrets amb el del passat. L'agència ha constatat que les amenaces sobre aquests llacs continuen. Són, principalment, el canvi climàtic, la contaminació, la sobreexplotació, la desertificació, la introducció d'espècies invasives i la mala planificació d'embassaments. En el cas particular del Llac Victòria, l'agència parla d'una excessiva pressió demogràfica i subratlla una dada preocupant: el descens del nivell de l'aigua en un metre, en poc més d'una dècada. Alguns dels representants de l'Agència de les Nacions Unides per al Medi Ambient han destacat que els llacs són un element vital per milions d'africans i han advertit que els [8 Objectius del Mil·lenni](http://www.un.org/millenniumgoals/) (http://www.un.org/millenniumgoals/) no es podran assolir sense una protecció adequada per aquests indrets. La simple gestió ambiental i els grans projectes transfronterers en aquesta línia són importants, encara que no suficients. Cal també reflexionar sobre els models econòmics però, de moment, només s'han produït avenços en l'aspecte ambiental de la sostenibilitat. El cas del Llac Victòria qüestiona directament la cultura del breaking news en la qual vivim immersos, que presta una atenció desmesurada als

fets explosius. Es una cultura que tendeix a menystenir els processos, plens de complexitat, que solen portar a aquells moments mediàtics on tot succeeix amb molta intensitat en un curt espai de temps.

Adjunt**Mida**

 [Especial:Finestra al món](https://www.sostenible.cat/sites/sostenible.cat/files/public/migraciudades/img/bannerfinestra.jpg) (<https://www.sostenible.cat/sites/sostenible.cat/files/public/migraciudades/img/bannerfinestra.jpg>) 21.68 KB

Tuit

 (<https://plus.google.com/share?url=https%3A//www.sostenible.cat/noticia/finestra-al-mon-el-llac-victoria-lliçons-dinsostenibilitat-0>)

 (<https://www.sostenible.cat/print/noticia/finestra-al-mon-el-llac-victoria-lliçons-dinsostenibilitat-0>)

Relacionats

Butlletí

Correu electrònic *

[Enviaments anteriors \(/newsletter/sostenible\)](/newsletter/sostenible)

(/)

Revista de la **xarxa** de ciutats
i pobles cap a la sostenibilitat

**Diputació
Barcelona**

(<http://www.diba.cat>)

[Arxiu \(/arxiu\)](#)

[Continguts per categoria \(/tagclouds/chunk/3\)](#)

[Continguts per etiqueta \(/tagclouds/chunk/1\)](#)

[Continguts per municipi \(/tagclouds/chunk/2\)](#)

[Avis legal \(http://www.diba.cat/avislegal\)](http://www.diba.cat/avislegal)

[Contacte \(/formulari/contacte\)](#)

[RSS \(https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=\)](https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=)

(<https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888>)

(<http://www.twitter.com/xarxasost>)

(<http://youtube.com/xarxasost>)

([rss.xml](#))